

Dmitrij Gluhovski

SUMRAK

Prevela s ruskog
Ana Milićević

Beograd
2011
DERETA

(Capitolo II)

CAPITULO II

Trik-pitanje: Gde se nalazi Ulica Izamne u Moskvi?

Ako razmišljam zdravom logikom, u ovom gradu nema mesta za avenije, bulevare i trgove nazvane u čast bogova Maja. Međutim, u ruci mi je bila cedulja s adresom „Ulica Izamne br. 23“, i tamo su me čekali. Nešto mnogo važnije od moje sudbine zavisilo je od brzine kojom ću uspeti da pronađem ovu ulicu.

Glupo je i pomisliti da su na mapama i auto-kartama Moskve obeleženi svi sokaci i kuće koji postoje: u njoj je bilo i previše tajnih mesta. Ipak, nisam gubio nadu da ću pronaći ulicu najstarijeg iz panteona majanskih bogova, i nastavih da lupom milim po ogromnoj topografskoj karti grada.

* * *

Jednostavno, nije trebalo da se latim ovog prevoda. Trebalo je mirne duše da nastavim da prevodim statute preduzeća, uputstva za upotrebu bele tehnike, ugovore o isporuci drvne građe... Ono na čemu sam i zarađivao za život. Uz to, španski nikad nije bio jezik koji najbolje znam. Ipak, toga dana, ništa drugo mi nije preostalo: kad sam na mrki polirani sto stavio gunicama uvezane tanke mape sa prevedenim ugovorima, službenik je, izbrojavši moj honorar, raširio ruke:

„To je sve zasad. Više nisu ništa doneli. Navratite posle praznika...“ I okrete se prema kompjuteru, gde ga je strpljivo čekao pasijans, omiljen među svim kancelarijskim besposličarima.

Poznajem ga otprilike tri godine, još od kada je došao u ovu prevodilačku agenciju. I dosad nijednom nisam insistirao kada bi mi on ovako ravnodušno izjavio da ću u najboljem slučaju nedelju dana ostati bez novca. Međutim, ovog puta, nešto se u meni prelomilo, i rekoh:

„Zar baš nema ničega? A da proverite, a? Shvatate li da sam upravo dobio račun, nemam predstavu kako da ga platim.“

On se odvoji od monitora, začuđen mojom upornošću, i obrisavši nisko čelo, s podozrenjem procedi:

„Je l' vi beše radite sa španskim?“

Račun je zaista ležao na mom stolu, i njegov četvorocifreni iznos me je terao da rizikujem. Tri godine španskog jezika na univerzitetu, koji sam završio pre petnaestak godina... Ogromni amfiteatri zamagljenih prozora, zagušljiva prašina od krede koja se podiže sa izgriženih klupa, beskorisni arhaični udžbenici, koji podučavaju Servantesovom jeziku na primerima zvaničnih kontakata sovjetskih građana Ivanova i Petrova sa senjor Sančezom i Rodrigezom. *Me gustas tu*. I to je sve. Pa dobro, imam rečnik kod kuće...

„Radim“, slagah stidljivo. „Odskora sam počeo.“

On me još jednom okrznu podozrivim pogledom, ali ustade sa stolice, ipak se odvuče u susednu sobu, gde su čuvali dokumenta, i vrati se sa teškom kožnom mapom sa poluizbledelim zlatnim monogramom u uglu. Takav dokument nisam nikada video ovde.

„Evo“, on je s poštovanjem spusti preda me na sto. „Naš ‘španac’ nešto zadržava prvi deo prevoda, a već su nam doneli drugi deo. Kasnimo, bojim se da ne izgubimo klijenta. Zato vi nemojte da odugovlačite.“

„A čega sve ovde ima?“ Oprezno uzeh mapu u ruke izmerih je.

„Nekakvi papiri... Arhivski, mislim. Nisam posebno zagledao, ionako imam čime da se bavim.“ On letimično baci pogled na monitor, gde ga je čekao otvoren špil karata i gde je otkucavao neumoljiv brojčanik vremena.

Prevod je koštao trostruko više od običnog, i ja požurih da se sakrijem s njim dok se radnik nije predomislio. Mapa je izgledala tako raskošno, aristokratski, da nisam ni pokušao da je stavim u svoju odrpanu aktovku – ne znam zašto mi pade na pamet priča o večitom gladnom Timu Taleru, koji se ispovraćao kad je prvi put probao skupu kremastu tortu.

Izgnubljena u arbatskim sokacima, prevodilačka agencija beše smeštena u starom zdanju od brvana, u kom se ranije nalazila dečja biblioteka. Bio sam u njemu još kada sam zajedno s bakom tražio knjižice o putu oko sveta ili pionirima herojima koje su mučili fašisti, zato su mi danas sedmične posete agenciji bile nekako nostalgične, kao poseta napuštenom i zarđalom zabavnom parku za odraslog čoveka koga su roditelji dovodili ovde da se igra trideset godina ranije. Vonj starih knjiga koji se uvukao u tapete i drvene zidove razbijao je oštar miris poslovnih dokumenata i slatkasti zadah zagrejane plastike koji se podizao s kompjutera. Za mene je ova agencija ostala dečja bibliote-

ka... Eto, zato se sigurno u početku nisam mnogo začudio kad počeh da prevodim listove iz kožne mape.

Bio je dovoljan letimičan pogled da se zaključí – izvađeni su iz knjige, ne silom pokidani već pažljivo izvučeni; krajevi stranica su isečeni hirurškom preciznošću, jasno sam zamišljao ruku u gumenoj rukavici kako skalpelom prelazi preko starog toma rasprostrtog na operacionom stolu. Pijetet je u potpunosti bio razumljiv, knjiga koja je bila rastavljena iz nepoznatih razloga, sigurno je bila pravo blago. Na prvi pogled, stranice su bile stare najmanje dve stotine godina. Čvrst papir, mestimično boje peska zbog starosti, ali bez namere da istrune, bio je prekriven pomalo neravnomernim redovima gotičkih slova. Činilo se da su bila odštampana, ali pojedina su se razlikovala od ostalih.

Stranice nisu bile numerisane, ali je na prvoj odozgo bilo označeno: *Capitulo II*. Prvo poglavlje je očigledno bilo kod tog prevodioca, koji je počeo da radi pre mene, ali je zakasnio sa razduženjem. Razlog takvog kašnjenja mi je bio jasan: letimično se upoznavši sa predstojećim poslom, već nisam bio siguran da i sam mogu da predam prevod u dogovorenom roku. Trebalo je nekoliko časova samo da se naviknem na neobična slova, još pola sata kako bih pronikao u prvi pasus nepopustljivog i od stajanja bajatog teksta.

Dotad je napolju već pao mrak. Sve više sam radio noću, ležući u krevet tek u zoru i budeći se po podne. Kada bi stan počeo da tone u tamu, palio bih samo dve lampe – na radnom stolu i u kuhinji, i čitavu bih noć provodio lutajući između ove dve vatre. Na prijatnom žutom svetlu sijalice od 40 vati mnogo bolje sam razmišljao, dnevna svetlost mi je bola oči i probijala mi glavu: misli bi potpuno iščezle, negde se skrile i tamo sačekale veče.

Radeći čitavu noć, obično sam odlazio u postelju oko pet sati izjutra. Navukavši teške zavese i ostavivši prve zrake sunca da se spolja ukrste, zaranjao sam pod paperjasti jorgan i momentalno tonuo u san.

Snovi su mi u poslednje vreme bili čudni: iz nekog razloga sam često video svog omiljenog psa, koji je uginuo desetak godina ranije. U snu pas, naravno, nije ni sumnjao da je uginuo, i ponašao se sasvim kao živ. A to znači da sam morao da šetam s njim. U toku šetnji, on bi ponekad otrčao (i dok je bio živ retko sam ga vodio na povocu – samo kad bismo prelazili ulicu), i onda sam tokom velikog dela sna morao da ga tražim, vičući iz sve snage njegovo ime. Nadam se da susedi to nisu čuli. Nisam uspevao da ga pronađem svaki put pre buđe-

nja, ali to nije bilo bitno: sledećeg jutra sâm bi našao put do kuće, i već bi me nestrpljivo čekao između jave i sna, veselo grizući povodac koji je doneo. Toliko sam se navikao na ovo, da kada ga u nekom od snova nije bilo, probudio bih se i brinuo da mu se nije nešto desilo.

Nije bilo jednostavno proniknuti u smisao prvih desetak redova. U najmanju ruku, petina reči nije postojala u rečniku, a bez njegove pomoći prepoznavao sam samo dve-tri iz svake rečenice. Uz to je iz nepoznatog razloga svaki novi pasus obavezno počinjao rečju „Da“. Iako su me svaki čas ometale žućkaste mrlje kojima vekovi prekršiše listove knjige, marljivo sam ispisivao na papir reči koje pronađoh. Neke od njih sam kasnije morao da zamenim, pošto je prvi od predloženih prevoda bio netačan. I najčešće je traženo značenje bilo obeleženo skraćenicom „zast.“.

Od prvog pasusa beše jasno – i ova hipoteza se kasnije potvrdila kada počeh da povezujem stvari u neverovatnoj priči koju mi je pripovedaop nepoznati autor – da tekst predstavlja hroniku nekakve ekspedicije u šumovitim dolinama Jukatana, u koju se zaputio malobrojni španski odred. Datumi su se nalazili na narednim stranicama: opisani događaji su se odigrali pre skoro pet stotina godina. Sredina šesnaestog veka... Osvajanje Južne Amerike od strane konkistadora, setih se.

Tekst koji ovde navodim, naravno, pažljivo je pročišćen, i imao je nekoliko redakcija. U početku je bio previše sirov i nerazumljiv da bih se odlučio da ga pokazujem drugima bez bojazni da budem ismejan.

Da se prema ukazaniu brata Dijega de Lande, biskupa manastira u Isamali i glave franjevačkog reda Jukatana, mi zaputismo u jednu od udaljenih provincija od Manija, kako bismo sobrali i dovezli natrag sa sobom u Mani sve rukopise i knjige iz dva ovdašnja hrama.

Da sa mnogim idahu blagorodni senjori Vasko de Agilar i Džeronimo Nunjes Balboa iz Kordobe, i beše nam potčinjeno okolo četrdeset pešadinaca i desetina konjanika, i dvoje taljiga s upregnutim konjima, kojima je trebalo da prevezemo u Mani sve rukopise i knjige, takođe i pratioci iz redova pokrštenih Indijanaca, koji je trebalo da nam pokažu gde se nalaze ti hramovi, a takođe i brat Hoakin, monah u svetu poznat kao Hoakin Herero, kojeg nam dodeli brat De Landa.

Da je naš put vodio na jugozapad, na slabo istraženu teritoriju, i da nismo imali verne karte kod sebe, pa zato brat Dijego de Landa i

rasporedi da na put krenu sa nama samo vojnici, rizikujući čak i odbranu Manija. I da rasporedi najpouzdanije pratioce, iz redova svojih ličnih tumača; svu trojicu je brat Dijego de Landa sâm krstio, i da se prvi zvao Gaspar Ču; drugi Huan Nači Kokom, a treći Ernan Gonzales; dvojica pripadahu narodu Maja, koji življaše na ostrvu Jukatana, a treći – Gonzales – mestik, otac – Španac, majka – iz plemena Maja.*

Da me, pred polazak našeg odreda iz Manija, brat De Landa pozva kod sebe i objasni mi zadatak i njegovu važnost i reče da je naš odred samo jedan od mnogih koje je on, brat De Landa, poslao u sve krajeve sveta iz Manija, sa naredbom da se pronađu i sakupe sve knjige i rukopisi koje su napisali Indijanci i koje su čuvali na raznim mestima. I da su takvi odredi otišli na istok ka Čičen-Ici, i na zapad do Ušmala, i u Ekab i druga mesta. I da brat De Landa zatim proveri da li neko stoji iza vrata prisluškujući naš razgovor i tiho mi reče, da je našem odredu poveren najodgovorniji zadatak; da su mu ljudi od poverenja preneli glasine da navodno u udaljenim krajevima čak i pokršteni Indijanci nastavljaju da se klanjaju svojim starim bogovima, i njihove knjige ih pobuđuju da se okrenu od Hrista. I zato, reče brat De Landa, odluči da Indijancima oduzme sve njihove rukopise, a zatim i idole, pošto im kroz njih đavo iskušava duše. I ako se tome sada ne stane na put, ubrzo bi se neusklađene Maje ponovo mogle ujediniti i odbacivši Hrista okrenuti se svom satanskom mnogoboštvu; i tada Špance čeka novi rat, koji će baciti senku na sve malobrojne čarke prilikom osvajanja Jukatana. I da su velika skladišta rukopisa na severozapadu i severoistoku, u zabačenim gradovima Maja, ali prema iskazima ljudi od poverenja, najvažnija se nalaze nekoliko sedmica puta daleko ka jugozapadu od Manija, reče Dijego de Landa.

Brat De Landa tuda i isprati mene, senjora Vaska de Agilara, senjora Džeronima Nunjesa de Balbou i sa nama brata Hoakina. I pošto teren beše još uvek nepoznat, dodeli nam najodanije ljude, koji ga izvestiše o hramovima na jugozapadu.

Da naš odred napusti Mani naznačenog dana, 3. aprila 1562. godine od rođenja Hristovog, i zaputi se na sever, ne znajući šta mu je sudbina, nit sumnjajući da će samo malobrojni iz pedesetočlane grupe uspeti da se vrate živi iz pohoda.

* Vrsta meleza; prim. prev.

Odvojih se od listova, zadenuvši olovku u rečnik. U tamnom prozorskom staklu ocrtavalo se moje lice: raščupana kosa (pokušavajući da pronađem pravu reč, svaki čas sam rukom prolazio kroz nju), mekan i veoma bezobličan nos, okrugli obrazi, već solidno primetna linija drugog podbratka... Prekoračivši tridesetu, mnogo puta sam se ozbiljno zakleo da se neću zapustiti. U toj životnoj dobi je, međutim, sve teže održavati težinu, telo se ponaša u skladu sa učitanim programom, čiji se cilj ekstremno razlikuje od tvog i svaka pojedena mrvica vapi da se nataloži u rapidno rastućem poretku masnih naslaga, koje te verovatno pripremaju za neke buduće crne dane. A i posle razvoda sam se potpuno zapustio...

U toj meri su mi dozlogrdile crte lica, da bih ih rado zamenio za nečije tuđe. Posle trideset pete, na čovekovom licu se pojavljuju prvi nagoveštaji kako će ono izgledati u starosti. Zalisci koji se povlače nagore ocrtavaju skicu buduće čele; bore više ne nestaju kada smiren izraz ili osmeh zameni namršten, koža postaje štavljena i rumen se sve teže probija kroz nju. Nakon trideset pete, vaše sopstveno lice počinje da se pretvara u *memento mori*, podsetnik za smrt, koja je uvek tu.

U prilici sam da stalno posmatram svoje lice: sto se nalazi tik uz prozor, iza kojeg se, kad sedam da radim, već obično smrači. Oprano staklo blista kao površina tamnog šumskog jezerceta, ocrtavajući obrise, ali upijajući boje. A meni se čini da se crte mog lica, koje se dobro vidi iz komšiluka, zajedno sa stonom lampom i već nejasnim konturama nameštaja, gipsanim radovima ukrašenim plafonom i masivnim bronzanim lusterom, ocrtavaju baš u gustom noćnom vazduhu. A možda one stvarno postoje tamo, spolja, još svetlije i jasnije, zavisno od jačine svetlosti moje lampe. Ali ja obično pogasim sva svetla noću, ostavljajući samo lampu nad radnim stolom i u kuhinji.

Svetlo u kuhinji mi je uvek upaljeno, čak i kada sâm ostanem u sobi, i gasim ga samo kad u nju uđe blede jutarnje sunce. To činim tobože zbog ugođaja, ali u ovom stanu se ne može drugačije živeti.

Prostran, star, sa visokim plafonima – samo je pomoću merdevina moguće zameniti pregorelu sijalicu – sa rasušenim antikvarnim nameštajem od karelijske breze, koji se ne može popraviti ni po koju cenu, a žao mi je da ga prodam – stan sam nasledio od svoje bake. Dok sam bio mali, ona me je često uzimala sebi, a kad nje više nije bilo, i kad je stan pripao meni, kao da sam se stvarno vratio u svoje detinjstvo.

Dok je baka bila zdrava, odlazio sam kod nje da prespavam, i nije me napuštao osećaj da njena kuća stvarno diše na neki način. Pre sam mislio, kad ona izađe napolje, da se po uglovima i dalje domunđavaju odjeci njenih misli, a u hodniku šumi eho njenih koraka. Sada mi se čini da stan jednostavno živi svoj lični život. Moji prozori gledaju na različite strane, zbog čega je u hodniku često promaja, a slabo pritvorena vrata usred noći odjednom počnu da lupaju. Dešava se i da hrastov parket, postavljen pre sto godina, počne da škripi kao da neko korača po njemu. Parket se, naravno, može premazati specijalnim sredstvom, a na prozore postaviti duplo staklo, i onda će sva priđenja nestati, ali meni se ovaj stan dopada baš ovakav... Živ.

Pre nego što se ponovo udubim u tekst koji prevodim, još jednom pogledah kroz prozor. Nešto me je začnulo... Neko vreme sam zabrinuto posmatrao crte lica utopljenog u ravnu glatku površinu noćnog vazduha pre nego što sam uspeo da se na kraju dosetim u čemu je stvar. Čovek u odrazu ogledala neprimetno se razlikovao od onog što me je još juče setno gledao s druge strane.

Razlika je bila u očima. Obično pomalo mutne, sa staklastim odsjajem kao kod prepariranih veprova i medveda u čuvenoj arbatskoj lovačkoj radnji, danas kao da su same sijale. To ne čudi: prvi put nakon mnogo godina bavio sam se poslom koji me je zainteresovao.

Da naš put prolazaše kroz zelene i vazda živopisne lugove, kojima na smenu dođe neprohodna džungla; i da se jedino blagodareći pomoći trojice naših vodiča probismo kroz rastinje koje beše nasred puta. I da dvojica domorodaca uvek behu ispred odreda kada to beše neophodno, te svojim duguljastim sečivima sekoše stabla, krčeći put, a odmah za njima i nekoliko vojnika, koji ih braniše od divljih životinja i neprijatelja. I da treći vodič obično beše pokraj mene, senjora Vaska de Agilara, te Džeronima Nunjesa de Balboe. Da se naš pohod zadesi na kraju sušnog doba godine, nakon kojeg na Jukatanu i u drugim krajevima zemlje ove počinju meseci kiša. Da se nadaleko od indijanskih naseobina osećaše u vazduhu miris paljevine, i sunce beše mutno od dima spaljenih stabala i žbunova, pošto u mesecu aprilu i maju, pre sezone kiša, Indijanci uobičajiše spaljivati vaskolika područja džungle i žbunje, tako ih pripremajući za setvu za narednu godinu. I da svi ravničarski krajevi zemlje majanske u toku tih sedmica

behu prekriveni dimom i nakon toga šest meseci zaredom ovde kiša lije, i negde u decembru na zemlji nađubrenoj čađu i zalivenoj kišama, Indijanci seju kukuruz, koji čudesno valjano raste, te jedan zemljoradnik može prehraniti dvadesetoro ljudi.

Da, po naredbi brata Dijega de Lande, izbegavasm o poznate puteve i zato se probijasm o sve sporije. I da isprva htedosm o ostaviti taljige, naredivši delu odreda da se njima vrati natrag, ali nas zatim vodiči izvedoš e na stari drum, skriven od nepoznatih očiju, zarastao u krošnje drveća; i da duž drum a sretasm o kamene statue sa prikazima neverovatnih nakaza, kakve sretah u Maniju pokraj majanskih hramova. I da isto tako prolazism o pokraj stela pokrivenih sićušnim znacima, o kojima mi brat De Landa pripovedaš e u jednoj od svojih beseda, da su tobož e ovi mali znaci – slova jukatanskog jezika, koja on razume.

Da je prvih dana naš e putešestvije teklo bez prepreka i teškoća. Indijanska sela sretasm o na našem putu sve ređe; i nakon što dublje zađosm o u džunglu, više ne beš e nijednog čoveka. I da nas divlje zveri ne bespokojiš e, samo jednom noću stražar začu nedaleko u čestaru rik jaguara, i premda sm o imali konje, zver nas nije pratila. I da nam Indijanci, koji behu sa nama, rekoš e kako je to dobar znak.

I da beš e dovoljno hrane za nas, za vojnike i vodiče: uza se sm o imali pršute i suvih lepinja, a ponekad vodiči sakupljahu za nas jestive plodove u šumi; nekoliko puta odlaziš e i u lov, donoseći ubijene majmune drekavce, a četvrtog dana ustreliš e jelena, čije sm o meso pravično razdelili vojnicima, a lovci dobiš e duplo više.

Da petog dana puta, kad se naš odred zaustavi da predahne, pokraj mene sede jedan od vodiča, Gaspar Ču, i upita me šapatom, znam li zašto nas brat Dijego de Landa posl a u ovaj pohod. I da mu ja, imajući na pameti oprez, odgovorih kako nam beš e zapovedeno da tražim o neke knjige i da ih donesem o sa sobom u Mani, a za ostalo ne znam. I da me Gaspar Ču dugo posmatraš e, a zatim otide i meni se tada učini da mi nije poverovao.

Da mi se sutradan, dok sam išao na kraju odreda, zatvarajuć i ga i pažeć i na taljige, obrati drugi vodič, mestik Ernan Gonzales i, zamolivši da zaostanem kako nas ostali ne bi slušali, saopšti mi da u pojedinim krajevima Maja, delom u Majpanu, Jašunu i Tulumu, španski vojnici spaljivahu indijanske knjige i idole. I da me ovaj Ernan Gonzales upita, zašto oni to čine, i da nemam ja slučajno slično naređenje.

Iako shvatih zašto nas je brat Dijego de Landa poslao u ovaj pohod, ipak odgovorih drugom vodiču isto što i prvom, rekavši da brat De Landa nije tražio od mene da spalim rukopise i statue već da je rekao da ih samo dovezem neokrnjene i očuvane u Mani, a ni sam ne znam zašto.

Da sutradan, u razgovoru s mojim saputnicima, senjorom De Agilarom i senjorom Nunjesom de Balboom, saznadoh da se i naši indijanski vodiči raspitivahu za istu stvar i kod svakog od njih, ali ni jedan ni drugi ne znadoše više o cilju naše ekspedicije od mog vodiča; a ja pak, u skladu sa naredbom brata De Lande i pažljivo slušajući glas svog anđela čuvara, ne rekoх o svojim saznanjima. I da se kasnije pokaza, da ova saznanja samo delimično behu tačna, ispade da istina beše daleko neverovatnija i mračnija nego što imadoh zamisliti...

Odložih u stranu listove i rečnik, pogledah na sat: kazaljke su pokazivale pola dva ujutro. Grlo mi je presahlo; obično pijem čaj usred večeri radnim danom, oko jedanaest sati. Ustavši od stola, zaplovih kroz polutamu svoje sobe ka kuhinji.

Večernji čaj za mene predstavlja čitav ritual, koji mi, pored svega ostalog, pruža mogućnost da na dvadesetak minuta zaboravim na misteriju mašina za veš i penala zbog kašnjenja isporuke ćureće šunkarice.

Vodu grejem na šporetu na gas. Čajnik mi je baš u skladu sa stanom – isto je tako star, neverovatno zgodan – crven sa belim tufnama, emajliran, širokog nosa iz kog pre stavljanja na vatru moraš ispustiti sjajan zvižduk. Da bi ga skinuo sa vatre i podigao poklopac, moraš posedovati posebnu vatiranu proštepanu kuhinjsku rukavicu – takođe crvenu. Listove čaja zahvatam iz papirne kese srebrnom kašičicom čija je ručka uvijena u spiralu, i sipam ih u tamnoplavi porcelanski čajnik ručne izrade, koji je neko veoma davno dovezao iz Taškenta.

Staviti dve kašike seckanih listova u opran i suv čajnik, prelići ih kipućom vodom, prekriti poklopcem i strpljivo čekati dugih pet minuta. Ispod poklopca i iz nosa za sipanje počinje da izlazi mirisna para, ona mami, ali ne treba žuriti, čaj još nije dovoljno odstajao.

Obično učinim čekanje prijatnijim listajući novine koje sam kupio u toku dana, ali danas je sve bilo drugačije. Otvorivši sad već jučerašnja *Izvestija*, mehanički zaustavih pogled na jednom od članaka, ali

pogled mi se nije zadržao na sitno napisanim slovima; spuštao se i gubio među redovima. Nije mi uspevalo da se unesem; smisao teksta su prekrivale sablasne prepletene grane i lijane te džungle kroz koju se probijao odred Vaska de Agilara, Džeronima Nunjesa de Balboe i tog bezimenog pripovedača koji je opisao njihov pohod. Nakon nekoliko minuta, uhvatio sam sebe kako nepomično gledam u prostor između naslova i fotografije koja je bila u prilogu materijala o ogromnom cunamiju u Jugoistočnoj Aziji. Bez posebne znatiželje preletem preko članka i presavih novine.

Mnogo više me je zanimalo zašto čovek koji dobija na ruke ovaj čudan tekst daje taj tekst na prevod u najobičniju prevodilačku agenciju. Za sve godine koliko radim u ovoj agenciji, nijednom nisam dobio ništa slično ovome; mislio sam da se knjigama poput ove bave sasvim drugačiji ljudi... Sigurno neki docenti, koji crpe svoje doktorske disertacije iz naredne temeljno proučene epizode Korteseve osvajačke ekspedicije. Teško da ovakva izdanja uopšte izlaze van granica arhiva akademskih biblioteka, gde se čuvaju pod staklom u posebnim mikroklimatskim uslovima. Moguće je, recimo, da se neke od njih pojave zaboravljene u magacinima privatnih antikvarnica, gde ih može pronaći poneki kolekcionar kome se posrećilo... Ali, ako takav kolekcionar ima dovoljno sredstava da kupi sličnu knjigu, zašto bi je onda davao u ruke nepoznatim prevodiocima, koji mogu izgubiti ili oštetiti neprocenjivo izdanje? Zašto ne bi pozvao nekog od tih docenata sa univerziteta svojoj kući, kako bi tu, na licu mesta, uz sav moguću pijetet prevrtao osetljive stare stranice, i ne samo prevodio već i davao neophodne komentare? Zašto da se takav posao poveri amaterima?

I potpuno je nejasno kako je taj hipotetički kolekcionar mogao bezosećajno da ovakav primerak podeli na delove. Možda sam ja preuveličavao njegovu vrednost? Ili ju je vlasnik već dobio u takvom obliku? A možda jednostavno nije hteo da se čitav tom odjednom nađe u rukama previše znatiželjnog čitaoca?

Čaj je konačno proključao; procedivši ga kroz cediljku u svoje omiljeno lonče u obliku bokala s uskim grlom (tako se sporije hladi), užurbano se vratih u sobu, u kojoj se u jakoj svetlosti stone lampe ljujljao u škripavom kožnom sedlu blagorodni senjor koji mi se još uvek nije predstavio, i dostojanstveno čekao dok ja završim sa poslovima i ponovo sednem do njega, kako bih saslušao njegovu priču do kraja.

I dok hodasmo dalje na jugozapad, naš se odred susretao sa sve većim teškoćama; i mada zasad beše dovoljno namirnica za sve, vojnici počеше da gundaju. I da, saslušavši jednog od njih, saznadoh da su mnogi već čuli za svrhu našeg puta i behu nezadovoljni time. Da i ja, zatim senjor Vasko de Agilar, i senjor Džeronimo Nunjes de Balboa bejasmo iznenađeni time, pošto svi vojnici koji pođoše s nama u pohod, ranije izvršavahu i ozbiljnije zadatke; među njima beše i takvih s kojima lično zapalih nekoliko pobunjeničkih sela.

I da vojnik koga saslušavasmo ništa ne sakri i priznade da uzrok takvog nezadovoljstva leži u glasinama koje neko odasla, prema kojima će svakog od nas prokleti indijanski bogovi ukoliko dotaknemo njihove svete knjige.

I mada sam nagađao ko je širio ove glasine, odlučih da zasad ne kaznim te ljude, niti vojnike koji gundahu. I kako brat Hoakin reče ovome da se ne plaši drvenih i kamenih idola već da se seti gneva Gospodnjeg, strašnog za sve koji zaboravljaju na onog koji ostaje u svakom trenutku istinski Bog; i reče da će nas Presveta deva zaštititi od đavoljih spletki ako Satana pokuša da napadne hrišćane preko indijanskih božanstava.

I kada ovaj vojnik postidjen otide od nas, brat Hoakin naspe da ga išibaju, a da se oni koji osmisliše te bogohulne spletku pronađu i obeše. Ali da se ja, kao i senjor Agilar i Nunjes de Balboa ne složismo s njim, plašeći se bunta i ne želeći da gubimo vodiče, zašavši u šumu već tako duboko. I da umesto toga preduče pozvah kod sebe mestika Ernana Gonzalesa i naredih mu da on i drugi vodiči moraju prestati da pričaju o navodnim spletkama indijanskih bogova koje behu pred nama, i da njemu i Gasparu Čuu, i Huanu Nači Kokomu, kao krštenim hrišćanima, ne pristaje da sami veruju u nešto takvo i pripretilih mu lomačom. I da me on sam uveravaše kako navodno nikad ne beše verovao u majanske bogove, niti ih se plašio, već da je uvek ostao veran Gospodu našem Isusu Hristu i Presvetoj Bogorodici; ali, odlazeći od mene, okrete se i šapatom reče da ja ne znam šta činim.

I da su narednog dana spletku prestale, ali umesto njih stiže nova napast. Da široki drum kojim se kretao naš odred poče da se sužava, dok ne postade obična staza, po kojoj je mogao proći samo jedan konj s konjanikom, ali ne i zaprega. I da nakon većanja odlučismo da prvo sečemo žbunje i drveće na krajevima staze da bi zaprege ipak mogle ići napred, ali to oduzimaše previše vremena, čak i kada su šu-

mu sekli vojnici zajedno s Indijancima, nismo uspevali da se probijemo više od pola lige do zalaska sunca.

I da zato narednog dana odlučismo da ostavimo zaprege s jednim vodičem, raščistivši oko njih potreban prostor za odbranu u slučaju iznenadnog napada, i uzevši dvadeset pet ljudi i dvojicu Indijanaca, krenusmo dalje u izviđanje okolice da izvršimo proveru da li se u blizini završava šipražje. I da za odmorište odabراسmo proplanak na kojem beše nekoliko kamenih idola, zato što na njemu drveće beše retko zasađeno i na njemu beše potrebno manje seče. I da na ovoj poljani pod komandom senjora Džeronima Nunjesa de Balboe sa zapregom ostade deset strelaca sa samostrelom, trojica vojnika sa kremenjačama, dvojica konjanika i Indijanac Gaspar Ču, dok ostali pođuše sa mnom i senjorom Vaskom de Agilarom.

I da utanačismo povratak nakon tri dana ili ranije, a oni svejedno moraju čekati na nas najmanje sedam dana, nakon čega se treba vratiti nazad u Mani. Da brat Hoakin, blagoslovivši one koji ostadoše, odluči da krene zajedno s nama. I da nakon postavljanja logora i opraštanja s našim drugovima, izađosmo na put sutradan izjutra.

I da od tog trena više nikada ne sretoh plemenitog i odvažnog senjora Džeronima Nunjesa de Balbou i nijednog od vojnika koji ostadoše s njim, ni živog ni mrtvog.

Ponovo pogledah na sat: već je prošlo četiri. Mada obično negde u to vreme ustajem i odlazim u kuhinju da sebi napravim večeru, ovog puta nisam osećao glad; jedino što sam hteo bilo je da saznam šta se dogodilo dalje.

Tek mnogo kasnije sam shvatio osnovnu zamisao čoveka koji je pisao ove stranice: priča koju je ispričao ličila je na živo blato. Bio je dovoljan samo korak – pri tom nije bilo potrebe da se njegova knjiga čita iz početka, i izgledalo je nemoguće prestati dokle god je bilo nepročitanih stranica. Autor je s predumišljajem postavljao fusnote između redova, mameći neopreznog čitaoca obećanjima predstojećih tajni, aludirajući na izuzetnost onoga što mu se dogodilo i istovremeno ne dozvolivši ni tračak sumnje u istinitost opisanih događaja.

Sve više me je kopkalo da prekinem da prevodim ovu priču po pasusima i da je odmah pročitam do kraja. Obično tako i činim, kako bih prvo uhvatio glavni smisao teksta. Ali jezik beše pretežak, i plašio sam se, ako počnem da preskačem nepoznate reči, kojih je bilo vi-